

Aki rokonokat keresett az amerikai ősnépek között

Irja: ÁCS TIVADAR

II.

Kocsis tovább hajózott még vagy nyolc évig. 1859-ben történt, hogy hajója a Mississippitorkolatában zátonyra futott. Az Atlanti-óceán vihara törekeny játékszerré tette a hajót. Negyvennégy utasa és tengerésze közül 35 életét vesztette, Kocsis Sándor nyolcadmagával megmenekült. A dagály harmadnapra a hajó roncsait New Orleans felé sodorta. Ezekbe kapaszkodva, a kimerültségtől még öten a tenger áldozatai lettek. Kocsis Sándor és két tengerésztársa még utolsó csepp életöztönnel bírták a hanykolódást.

New Orleansban éppen vasárnap volt, rengeteg ember sétált a rakparton, akiknek feltűnt, hogy egy hajóroncs úszkál a Mississippitorkola-

tában s azon emberi alakok fedezhetők fel. — Gözbárka ment értük, fedélzetre vették a három elalélt embert és a new-orleansi tengerész kórházba szállították őket. Kétheti gondos ápolás után nyerték vissza egészségüket, erejüket.

Ami ezután következett, azt — Kocsis levelei alapján — gyulai méltatója így mondja el:

“Minden holmijuk, értékük, Kocsis Sándor megtakarított vagyona és értékes gyűjteményei, amiket magával hozott, az óceánba veszett. Nem volt egy centjük, egy betevő falatjuk, amint New Orleans utcán bolyongtak. A tengerpárti hajókon kísérelték meg munkába lépni, eredmény nélkül. Kocsis Sándor — amint busan az árbócfá-

Kocsis Sándor 212007

hoz támaszkodott, valami keménységet érzett és midőn felszólítására egyik matróz-társa a keménység okát kereste, mellénye hátsó zsebében odatévedt ezüstdarabot, egy dollárt fedezett fel. Ugy jött a dollár, mint az égből hullott manna. Vettek rajta ócska fűrész és fejszét és elhatározták, míg újra hajóra mehetnek, favágással keresik meg a kenyereket. Így is cselekedtek. Hat héten keresztül fát vágtak egyes házaknál. Egy napon egy vendégfogadóba jutottak, ahol a házfelügyelőtől szintén favágást vállaltak fel. A házfelügyelő bement a konyhába s dicsekedve említette a fogadósnénak, milyen olcsón adta át a favágást ismeretlen, igen finom modoru embereknek. A fogadósné kíváncsiságból megnézte őket és férjét kihívta a faszinbe, ahol egy darabig együtt figyelték őket, míg egyszer a vendéglősné magyarul szólt az urának:

— Miféle emberek lehetnek ezek a szerencsétlenek?

Látszik, hogy nem idevalósiak és nem olyan zülött kinézésűek, mint az idevaló favágók.

Azt a jelenetet, amely ezután következett, lehetetlen megírni. Kocsis Sándor, szintén változatos életében, soha semmi nem lepte úgy meg, mint ez a néhány magyar szó, amit hét esztendő óta először hallott és legkevésbé volt rá elkészülve, hogy akkori sanyaru helyzetében mágyar emberekkel találkozik. Az édes magyar szó úgy hatott rá, mint egy mennyei akkord és bámulatában, meghatottságában percekig nem jött szó az ajkára.

De nem kevésbé volt meghatva a derék házaspár sem, mikor kocsis Sándor megindultságát leküzdve, zengzetes magyar nyelven megszólalt s elmondotta kilétét és a szerencsétlen körülményeket, amelyek közé jutott.

A vendéglős Puneki József szegedi ember volt, 48 előtt százados, a szabadságharc alatt pedig őrnagy Klapka hadtestében s mint ilyen, ne-

jével együtt a komáromi kapituláció után igazolvánnyal Amerikába vándorolt ki és több évi hányatás után New Orleansban vendéglőt nyitott. Ők sem hallottak évek óta magyar szót, aminthogy Amerikának eme részében a magyar ember — akkortájtban különösen — fehérholló számba ment. A két honfi s a nő, a vendéglői személyzet bámulatára, zokogva egymás nyakába borult és a fájdalom és öröm vegyes könnyeit hullatták.

Mondani sem kell, hogy a favágásnak azonnal vége lett, a két matróz a vendéglős ajánlatára rögtön alkalmazást kapott a kikötőben. Kocsis pedig számvevői pincéri állást vállalt honfitársai vendéglőjében. Ilyen minőségben élt két esztendőn keresztül. Az üzlet mindig jobban-jobban jövedelmezett, amiben nagy része volt Kocsis ügyességének, akinek nagy műveltsége és szeretetreméltó egyénisége a vendéglőt a város intelligens elemeinek köz-

pontjává, leglátogatottabb helyiségévé tette.”

Más forrásból tudjuk, hogy 1861-ben a polgárháboru kitorésekor, Punekiék feladták üzletüket, északra költöztek és Puneki József az északiak oldalán vett részt a polgárháboruban. Kocsis Sándor, aki akkorában már tizenöt nyelvet beszélt, New Orleansban maradt és az akkor létesített College-nak lett igazgatója.

Ebben szerepe lehetett Válas Antalnak, a new-orleansi tengerészeti akadémia nagynevű csillagász- és matematika-professorának, aki már egy évtizede működött ott.

Kocsis Sándor hat évig volt a new-orleansi főiskola igazgatója. Közben meg is nősült. Moholt Calcotte nevű fiatal özvegyasszonyt vette feleségül. A házasságból három gyermek született: Leo, Klára és Alexandra.

A polgárháboru végeztével a Tennessee állam fővárosába, Nashvillebe költözött át, ahol közjegyző lett. Jelentékeny vagyonra tett szert, jóllehet a polgárháboru alatt felesége tennessei ezer hektáros birtoka elpusztult. Pár év múlva ugyanezen állam Tullahoma nevű városában ma-

gán-tanintézetet létesített, — száz holdas gyümölcsös közepén.

Ezekben az években fáradozó archeológiai kutató lett. Gyűjtési szenvedélyből keresztül-kasul bejárta az Egyesült Államok majd egész területét, főleg azonban Tennesét és Guatemalát. Kihalt amerikai ősnépek származástörténete és az ezzel kapcsolatos régészeti emlékek érdekelték. Leletei az amerikai közgyűjteményeket gazdagítják. Amerikában teljes tudományos elismerést kapott. S mint amerikai polgár is tekintélyre tett szert: tagja volt a tennessei parlamentnek és államát képviselte a washingtoni szenátusban.

A Magyar Tudományos Akadémiára vár a feladat, hogy Gyulán kallódó tanulmányait, a már sokat fejlődött amerikai ősnépkutatás új szempontjai szerint felülvizsgálja és megadja azoknak itthon is a tudományos rangját.

Kocsis Sándor 1896-ban hunyt el Tullahomában, afeletti izalmában, hogy a mileneum évében végre viszontláthatja több mint félszázada nem látott hazáját.

